

Dobra wiara w prawie konstytucyjnym *streszczenie*

W przestrzeni życia publicznego bardzo często stawia się pytania o to, czy dane działanie jest zgodne z konstytucją, czy jest legalne i dopuszczalne. Te ważne pytania nie są zarezerwowane wyłącznie dla prawników i ekspertów, ponieważ dotyczą spraw istotnych dla każdego. Interesuje nas to czy wpisane do konstytucji reguły gry politycznej, a także liczne gwarancje naszych praw i wolności są przestrzegane. Czy możemy czuć się bezpiecznie mając przekonanie, że wszyscy główni aktorzy tej „gry” respektują obowiązujące zasady oraz czy stanowiące prawo i podejmowane na jego podstawie rozstrzygnięcia dotyczące najważniejszych sfer życia państwa i jego obywateli są legalne.

Udzielenie odpowiedzi na te ważne pytania nie jest łatwe. Dysponujemy, co prawda, szeroką gamą narzędzi służących do interpretacji konstytucji, ale bardzo często ich zastosowanie nie daje satysfakcjonujących rezultatów. W praktyce działania organów władzy publicznej, tak w Polsce, jak i w innych państwach europejskich czy w Stanach Zjednoczonych Ameryki, obserwujemy natomiast coraz liczniejsze przypadki sytuacji konstytucyjnie niejednoznacznych. Takich, w których dotychczasowy sposób rozumienia konstytucji zostaje zastąpiony nową praktyką budzącą liczne zastrzeżenia. Dotyczy to np. powoływania sędziów Trybunału Konstytucyjnego w Polsce, odwołania szefa amerykańskiego FBI przed upływem jego 10-letniej kadencji, zmiany większości parlamentarnej potrzebnej do wyłonienia organu powołującego sędziów w Hiszpanii, czy choćby okoliczności przesunięcia daty wyborów Prezydenta RP w związku z pandemią COVID-19. Te, i wiele innych wątpliwości wskazuje, że dotychczasowe metody badania zgodności konkretnych działań z konstytucją są często niewystarczające.

Powodem podjęcia tego projektu jest przekonanie o tym, że istniejące mechanizmy zapewniające nadrzędność konstytucji, a przy tym mające gwarantować jej obowiązywanie powinny zostać uzupełnione o istotny element, jaki można określić mianem działania uczciwego i lojalnego względem konstytucji. Chodzi o przeniesienie na grunt konstytucyjny kategorii znanej z prawa cywilnego i ugruntowanej m.in. w prawie publicznym międzynarodowym, zgodnie z którą wierność i lojalność wobec drugiej strony oraz staranne i rozsądne postępowanie stanowi ważne kryterium oceny konkretnych działań. Celem badań jest więc zwrócenie uwagi na to, że w procesie stosowania i wykładni konstytucji, oprócz badania zgodności z jej literalnym brzmieniem, należy uwzględniać również intencje oraz motywy, jakimi kierowano się podejmując określone rozstrzygnięcia na podstawie konstytucji. Nie wystarczy bowiem stwierdzić, że w danym wypadku nie naruszono literalnego brzmienia jej przepisów, aby móc stwierdzić, że jest ona przestrzegana.

Projekt ma na celu dowieść, że następujące hipotezy są prawdziwe:

- Dobra wiara wpisuje się w istotę konstytucji jako umowy społecznej określającej ramy sprawowania władzy w państwie i relacje między władzami, jak i między państwem a jednostką.
- Dobra wiara w prawie konstytucyjnym wynika z powinności takiego działania lub wyboru takiego sposobu rozumienia przepisów konstytucyjnych, które będą podejmowane dla dobra wspólnego, z poszanowaniem konstytucyjnej aksjologii, reguł lojalności wobec innych organów władzy publicznej, jednostek, a także wspólnoty międzynarodowej.
- Stosowanie konstytucji opiera się na domniemaniu dobrej wiary czyli założeniu, że zasadniczym motywem działania na podstawie konstytucji ma być jej przestrzeganie.
- Dobra wiara w prawie konstytucyjnym jest konstrukcją normatywną (tzn. normą konstytucyjną), kształtującą powinności podmiotów stosujących konstytucję.
- Egzekwowanie dobrej wiary jest niezbędnym instrumentem ochrony nadrzędności konstytucji, który może przyczynić się do ochrony przed jej instrumentalizacją, a w konsekwencji – przed osłabianiem rządów prawa.

Efektom badań realizowanych w ramach projektu będzie poszerzenie kontekstu, w jakim dokonuje się obecnie ocena dopuszczalności działań podejmowanych w procesie stosowania i wykładni konstytucji. Przyjęta metoda badawcza zakłada przeprowadzenie analizy źródeł (przepisów prawa, orzecznictwa sądów konstytucyjnych i najwyższych) oraz wyników ankiet przeprowadzonych z konstytucjonalistami, ekspertami oraz przedstawicielami ugrupowań parlamentarnych, władzy wykonawczej i sędziami w Polsce i wybranych państwach. Na tej podstawie wskazane zostaną elementy wspólne koncepcji dobrej wiary, stanowiącej uniwersalne pojęcie konstytucyjne możliwe do zastosowania w praktyce konstytucyjnej państw o różnych tradycjach demokratycznych. Projekt dostarczy zatem wiedzy na temat kryterium mającego swoje źródło w obiektywnym przymusie postępowania w sposób wierny konstytucji i jej postanowieniom. W ten sposób wskazywać będzie swoiste remedium na kryzysy konstytucyjne, z którym tak często mamy do czynienia we współczesnym świecie.